

Troos, troos my volk

(Jes 40:1)

Die enigste troos van die Heidelbergse Kategismus

Handleiding by die Heidelbergse Kategismus

Deur

Dr AH Bogaards

© Kopiereg: AH Bogaards

attie@enigstetroos.org

Eerste uitgawe

2007

Opedra aan my seun Henk

Ps 119:9-14: Waarmee sal die jongeling sy pad suiwer hou? Deur dit te hou na u woord. Ek soek U met my hele hart; laat my nie afdwaal van u gebooie nie. Ek het u woord in my hart gebêre, dat ek teen U nie sal sondig nie. Lofwaardig is U, o HERE! Leer my u insettinge! Ek het met my lippe vertel al die verordeninge van u mond. Ek is vrolik in die weg van u getuienisse soos oor allerhande rykdom.

Voorwoord

“Die Heidelberger, die eenvoudige Heidelberger, hou daaraan vas, my kinders!” Dit was die woorde van Hermann Friedrich Kohlbrugge (1803-1875) op sy sterfbed. Dit is ook my oproep aan ons jeug en aan elkeen wat hierdie boek lees.

Die Heidelbergse Kategismus is ’n skatkamer. Dit put sy rykdom uit die goudmyn van die Woord.

Ons belydenis wil die Skrif naspreek. Wie daarom die Kategismus wil verklaar, moet dit vanuit die Woord doen.

Ons belydenis wil die Woord naspreek. Daarom is dit ’n geweldige eenheid. Wie daarom die Kategismus wil verklaar, moet Kategismus met Kategismus verklaar.

Christus word hierin verheerlik. Vraag en antwoord 1 laat ons sien wat God in Christus gedoen het en nog doen en soos ’n goue draad loop dit deur tot aan die einde van Sondag 52.

Die Gereformeerde Kerk Pretoria-Rooiwal het die belangrikheid van hierdie publikasie ingesien. Hiermee wil hulle diensbaar wees in die uitdra van die evangelie in die kerkverband en in die hele land. My dank aan my gemeente vir hulle ondersteuning en bydrae in die uitgee van hierdie werk.

Verskeie persone het die verskyning hiervan moontlik gemaak deur hulle finansiële bydrae en aanmoediging. My hartlike dank aan elkeen van hulle.

Mevrou Hermien Söhnge het met groot toewyding en deeglikheid die taalkundige versorging gedoen.

My vrou en seun se ondersteuning deur die jare heen was kosbaar en onmisbaar.

Bo alles wil ek die Here dank vir sy hulp. Hy alleen ontsluit die skatkamer van die Skrif vir ons en Hy alleen gee ons oë om sy Seun te sien.

Dr AH Bogaards

Sondag 1

Ons enigste troos

Vraag 1: Wat is jou enigste troos in lewe en in sterwe?

Antwoord: Dat ek met liggaam en siel in lewe en in sterwe (a) nie aan myself (b) nie, maar aan my getroue Verlosser, Jesus Christus behoort (c). Hy het met sy kosbare bloed vir al my sondes ten volle betaal (d) en my uit alle heerskappy van die duiwel verlos (e). Hy bewaar (f) my op so 'n wyse dat, sonder die wil van my hemelse Vader, geen haar van my kop kan val nie (g). Alles moet inderdaad tot my saligheid dien (h). Daarom verseker Hy my ook deur sy Heilige Gees van die ewige lewe (i) en maak Hy my van harte gewillig en bereid om voortaan vir Hom te lewe (k).

(a) Rom 14:8. (b) 1 Kor 6:19. (c) 1 Kor 3:22; Tit 2:14. (d) 1 Pet 1:18, 19; 1 Joh 1:7; 2:2, 12. (e) Heb 2:14; 1 Joh 3:8; Joh 8:34-36. (f) Joh 6:39; 10:28; 2 Tess 3:3; 1 Pet 1:5. (g) Matt 10:30; Luk 21:18. (h) Rom 8:28. (i) 2 Kor 1:22; 5:5; Ef 1:14; Rom 8:16. (k) Rom 8:14; 1 Joh 3:3.

Vraag 2: Hoeveel dinge moet jy weet om in hierdie troos salig te kan lewe en sterwe?

Antwoord: Drie dinge (a): Ten eerste, hoe groot my sonde en ellende is (b); ten tweede; hoe ek van al my sonde en ellende verlos word (c) en ten derde hoe ek God vir so 'n verlossing dankbaar moet wees (d).

(a) Matt 11:28-30; Ef 5:8. (b) Joh 9:41; Matt 9:12; Rom 3:10; 1 Joh 1:9, 10. (c) Joh 17:3; Hand 4:12; 10:43. (d) Ef 5:10; Ps 50:14; Matt 5:16; 1 Pet 2:12; Rom 6:13; 2 Tim 2:15.

INLEIDING TOT DIE HEIDELBERGSE KATEGISMUS

Sondag 1 is die inleiding tot die Kategismus:

- Hier word 'n kort *opsomming* (v/a 1) en

- **indeling** (v/a 2) van die hele Kategismus gegee.

Vraag 1

ONS HARTSEER EN ONS ENIGSTE TROOS IN LEWE ÉN IN STERWE

Ons het **troos** nodig. Dit beteken: Daar is iets wat ons hartseer maak. Die **sonde** maak ons hartseer, want:

- deur ons sonde is God vertoornd op ons en ons verdien sy straf;
- deur die sonde is ons verhouding met ander mense stukkend, en
- deur die sonde is daar siekte en dood.

Ons soek troos **in lewe** én **in sterwe**. Immers,

- **in** (hierdie) **lewe** kry ons te make met die sonde: die toorn van God oor ons sondes, stukkende mensverhoudings en die gevolge van die sonde soos siekte en
- **in sterwe**, wanneer ons sterf, kom ons met ons sondeskuld voor die regterstoel van God te staan.

Die troos word beskryf as die **enigste**. Daar is net een troos.

Reeds by die toegangspoort tot die reformatoriese Heidelbergse Kategismus en met name in die woord **enigste** hoor ons die eggo van die Reformasie van Luther en Calvyn met sy **alleen** (enigste, Latyn *sola*): die Woord alleen, Christus alleen, die geloof alleen, genade alleen, aan God alleen die eer.

Antwoord 1

DRIE MAAL CHRISTUS

Drie maal word daar gepraat van **Hy**: Hierdie **Hy** is *Christus*.

1. **Hy betaal** my sondeskuld en **verlos my** van die heerskappy van die duiwel, van die mag van die sonde,
2. **Hy bewaar** my, en

3. **Hy verseker** my van die ewige lewe en **maak** my **bereid** om voortaan vir Hom te lewe.

GOD DIE VADER IN CHRISTUS DEUR DIE HEILIGE GEES IS ONS ENIGSTE TROOS

Antwoord 1 praat ook van die **Vader** en die **Heilige Gees**:

- Christus bewaar my op so 'n wyse **dat, sonder die wil van my hemelse Vader, geen haar van my kop kan val nie. Alles moet inderdaad tot my saligheid dien.**
- Christus **verseker** my ook **deur sy Heilige Gees van die ewige lewe en maak my van harte gewillig en bereid om voortaan vir Hom te lewe.**

Ons kan dus sê: God in Christus deur die Heilige Gees is ons **enigste troos**. Niemand anders kan ons van die sonde verlos en dinge tussen ons en God en tussen ons en ons medemens regmaak nie. Christus alleen verlos ons; Hy alleen maak alles tussen ons en die Vader weer reg, en Hy werk deur die Gees in ons.

CHRISTUS SE BEWARING EN MY BEPROEWINGS

Christus se bewaring beteken nie dat daar nooit beproewings op my lewenspad kom nie. Christus bewaar my so dat **alles**, ook die beproewings, **tot my saligheid moet dien**. Die geskiedenis van Josef is 'n mooi voorbeeld: “Maar God het my voor julle uit gestuur om vir julle 'n oorblyfsel op die aarde te verseker en om julle in die lewe te hou tot 'n groot verlossing” (Gen 45:7). Christus se bedoeling met **alles** wat Hy oor Josef se pad gebring het, was die verlossing, die **saligheid**, van die huis van Jakob.

DAAROM

Met die woord **daarom** word die **verseker**-werk én die **gewillig-maak** van Christus deur die Heilige Gees ten nouste verbind aan die werk van Christus in die eerste deel van die antwoord (die **betaal**, **verlos** en **bewaar**). Ek kan dit ook so omskryf: Omdat Christus vir my sondes betaal het, my verlos en my bewaar, **daarom** (om daardie rede):

- **verseker Christus my ook deur sy Heilige Gees van die ewige lewe;** omdat Christus met sy kosbare bloed vir al my sondes ten volle betaal het, en
- **maak Hy my van harte gewillig en bereid om voortaan vir Hom te lewe;** omdat Christus my verlos het van die heerskappy van die duiwel.

Nog anders gesê:

- My *sekerheid* van die **ewige lewe** lê in die skuldbetalende, verlossende en bewarende werk van Christus.
- Die *geheim* van **my van harte gewillig en bereid wees om voortaan vir Hom te lewe** lê in die krag van Christus se kruis.

In die Reformasie is daar die nouste verband gelê tussen **Woord** en **Gees**. Die Gees is die Gees van die Woord, wat met die Woord na ons toe kom. Hy is die Gees van Christus, wat Christus na ons toe bring. Presies dit kry ons hier: Die Heilige Gees kom in en met die Woord na ons toe en op grond van die verlossing en bewaring van Christus verseker Hy ons van die ewige lewe en maak Hy ons dankbaar.

Die Heilige Gees is die ander Trooster (Joh 14:16), die Gees van die waarheid (Joh 14:17), wat die Vader in die Naam van Christus gestuur het (Joh.14:26). Christus is die waarheid (Joh 14:6), wat die Gees van die waarheid aan ons verkondig. Die Gees troos ons met Christus. Hy leer ons alles en herinner ons aan alles wat Christus gesê het (Joh 14:26). Die Gees doen niks liever as om Christus aan ons te verkondig nie: "Hy sal My verheerlik, omdat Hy dit sal neem uit wat aan My behoort, en aan julle verkondig" (Joh 16:14).

Kyk ook hoe nou verbind ons *doopsformulier* die werk van die Heilige Gees met die werk van Christus: As ons in die Naam van die Heilige Gees gedoop word, "verseker die Heilige Gees ons deur hierdie heilige sakrament dat Hy in ons wil woon en ons tot lidmate van Christus wil heilig (1 Kor 12:13) deur tot ons eiendom te maak wat ons in Christus het, naamlik die afwassing van ons sondes en die daaglikse vernuwung van ons lewe ..."

Vraag 2

Wat moet ek **weet** om deel te kry aan die troos waarvan vraag en antwoord 1 praat?

Antwoord 2

1. DRIE DINGE

Ek moet drie dinge **weet**:

- wat my hartseer maak: die sonde
- hoe ek van die hartseer gered kan word, dit wil sê getroos kan word
- hoe ek God dankie moet sê vir hierdie troos

Hierdie drie dinge (sonde, verlossing, dankbaarheid) is die drie hoofstukke waaroor die Kategismus gaan.

2. HIERDIE DRIE DINGE HANG SAAM

Ons moet nooit die sondekennis (deel 1) en die dankbaarheidskennis (deel 3) losmaak van die verlossingskennis (deel 2) nie. Waarom nie? Omdat ons eers 'n besef kry van ons sonde as Christus verlossend in ons werk, en alleen deur die krag van Christus kom daar dankbaarheid in ons lewe.

3. WEET MET DIE VERSTAND ÉN MET DIE HART

Hierdie **weet** is nie maar net 'n weet met die verstand nie, maar ook met die hart. Dit is geloofskennis. Deur die geloof **weet** ons.

Die eerste deel of hoofstuk: SONDEKENNIS**(Sondag 2-4)****Sondag 2****Christus openbaar deur sy wet ons ellende**

Vraag 3: Waaruit ken jy jou ellende?

Antwoord: Uit die wet van God (a).

(a)Rom 3:20.

Vraag 4: Wat eis die wet van God van ons?

Antwoord: Dit leer Christus ons samevattend in Matteus 22:37-40: *Jy moet die Here jou God liefhê met jou hele hart en met jou hele siel en met jou hele verstand. Dit is die eerste en groot gebod. En die tweede wat hiermee gelyk staan: Jy moet jou naaste liefhê soos jouself. Aan hierdie twee gebooie hang die hele wet en die profete* (a).

(a)Deut 6:5; Lev 19:18; Mark 12:30; Luk 10:27.

Vraag 5: Kan jy dit alles ten volle nakom?

Antwoord: Nee (a), want ek is van nature geneig om God en my naaste te haat (b).

(a)Rom 3:10, 20, 23; 1 Joh 1:8, 10. (b) Rom 8:7; 2:3; Tit 3:3; Gen 6:5; 8:21; Jer 17:9; Rom 7:23.

Vraag 3

Hoe weet jy dat jy 'n sondaar is en dat jy die straf van God verdien? Weet jy dit sommer vanself? Weet alle mense, ook ongelowiges, dit? Vraag en antwoord 3 lei ons na die antwoord.

Ellende. Met hierdie woordjie word bedoel: ons sonde en die gevolge daarvan. Die woord "ellende" het oorspronklik die betekenis gehad van *uit-land-ig*, buite jou vaderland wees, weg van jou dierbare land. Dit is waarin ons ellende ten diepste bestaan: As gevolg van ons sonde is ons uitgewerp uit die dierbare koninkryk (land) en die heerlike gemeenskap van God.

Antwoord 3

1. DIE WET: KENBRON VAN ONS ELLENDE

Die wet van God is ons kennisbron. Uit onself weet ons nie dat ons sondaars is en dat ons die oordeel van God verdien nie. God moet ons oë daarvoor oopmaak.

God doen dit deur sy wet: **Uit die wet van God.** In 'n spieël sien ons dat ons gesig vuil is en dat ons 'n was nodig het. Die wet is die spieël van God. Paulus sê: "... deur die wet is die kennis van sonde" (Rom 3:20) en "... ek sou die sonde nie anders as deur die wet geken het nie" (Rom 7:7).

Maar nou moet ons baie goed besef: Blinde mense kan nie hulle gesig in 'n spieël sien nie, hoe mooi die spieël ook al is. Geestelik is ons blind vir die spieël van die wet. God moet ons die oog van die geloof gee om in hierdie spieël te kan kyk. Eers deur die geloof besef ons dat ons oortreders van die wet is en hoe vuil ons is. Baie mense, ook kerkmense, lees en hoor die wet, maar dit sê vir hulle niks nie.

2. DIE WET: SPIEËL IN CHRISTUS SE HAND

- Christus se verlossing begin nie eers in Sondag 5-31 (deel 2, die deel oor die verlossingskennis) nie. Hier reeds (deel 1, sonde- en ellendekennis) is die Seun van God reddend aan die werk, want dit is ons Here Jesus self wat ons deur sy Gees en Woord oortuig dat ons verlossing nodig het. Die wet is deel van die

Woord. Die wet van die HERE is die spieël in Christus se hand. Ons moet Christus agter die wet sien staan en ons moet sy stem in die wet hoor. As ons dit weet, besef ons dat die wet genade is.

- Dit is 'n Godswonder, 'n wonder wat God deur sy Seun bewerk, as ons tot die oortuiging kom dat ons sondaars is en dat ons die ewige straf van God verdien.

Vraag 4

Wat is die diepste eis van die wet?

Antwoord 4

Die eis van die wet kan in een woord saamgevat word: **liefde**. God vra van ons liefde: Liefde vir God en liefde vir ons naaste. Die liefde vir God en die liefde vir ons naaste hang met mekaar saam: Wie sy medemens nie liefhet nie, het God ook nie lief nie.

Hele. God eis 100%. Hy is met niks minder as dit tevrede nie. “Jy moet die Here jou God liefhê met jou **hele** hart en met jou **hele** siel en met jou **hele** verstand” (Matt 22:37).

Vraag 5

Wat sien ons as ons in die spieël van God kyk?

Antwoord 5

1. HAAT IN PLAAS VAN LIEFDE

In hierdie antwoord word gesê *wat ons sien* as ons gelowig *in die spieël* van God kyk: Ek is van nature geneig om God en my naaste te **haat** – haat in plaas van liefde.

Van nature. So het die mens deur die sondeval geword.

2. EK!

- Ons moet tog onthou oor wie dit hier gaan. Die Kategismus sê: **ek**. Dit is hoe ek, die gelowige, lyk as ek in die spieël van Christus kyk.

- Deur die geloof leer ons sê: **Ek**, ek is van nature geneig om te haat. Christus lê die **ek** op my lippe deur die spieël van die wet voor my te hou.

Sondag 3

Christus openbaar deur sy Woord die oorsprong van ons sonde en ellende

Vraag 6: Het God die mens dan so sondig en verkeerd geskep?

Antwoord: Nee, God het die mens goed (a) en na sy ewebeeld geskep (b). Dit beteken: in ware geregtigheid en heiligheid, sodat hy God, sy Skepper, reg kon ken, Hom van harte kon liefhê en saam Hom in die ewige saligheid kon lewe om Hom te loof en te prys (c).

a) Gen 1:31. (b) Gen 1:26, 27. (c) Ef 4:24; Kol 3:10; Kor 3:18.

Vraag 7: Waar kom hierdie verdorwe natuur van die mens dan vandaan?

Antwoord: Van die val en ongehoorsaamheid van ons eerste ouers, Adam en Eva, in die paradys (a). Daar het ons natuur so verdorwe geraak dat ons almal in sonde ontvang en gebore word (b).

(a) Gen 3; Rom 5:12, 18, 19. (b) Ps 51:7; Gen 5:3.

Vraag 8: Is ons so verdorwe dat ons glad nie in staat is om iets goeds te doen nie en tot alle kwaad geneig is?

Antwoord: Ja (a), behalwe as ons deur die Gees van God weergebore word (b).

(a) Gen 8:21; 6:5; Job 14:4; 15:14, 16, 35; Joh 3:6; Jes 53:6. (b) Joh 3:3, 5; 1 Kor 12:3; 2 Kor 3:5.

Vraag 6

Die groot vraag waarom dit in hierdie Sondag gaan, is: Waar kom ons sondige geaardheid (HK 2:5) vandaan?

Is dit miskien God se skuld? **Het God die mens dan so sondig en verkeerd geskep?** So is ons: Ons probeer altyd die skuld op iemand anders pak. Ons huiwer ook nie om die skuld op God te pak nie (Gen.3:12).

Antwoord 6

1. DIE OORSPRONG VAN ONS ELLENDE NIE BY GOD NIE

Om die antwoord op die oorsprong van ons sonde en ellende te weet, moet ons na die Bybel toe gaan. Net in die Woord – en nêrens anders nie – kry ons die antwoord. In die Skrif is Christus, ons hoogste Profeet en Leraar (HK 12:31), aan die woord.

In hierdie antwoord wil die Kategismus ons laat sien: Dit is nie God se skuld is dat ons is soos wat ons is nie.

2. GOD HET ONS GOED EN NA SY EWEBEELD GESKAPE

God het die mens nie **so sondig en verkeerd geskep** nie. Inteendeel, God het die mens **goed** geskape. Verskeie male word in Genesis 1 gesê dat God gesien het dat wat Hy gemaak het, goed is. Met **goed** word bedoel: Dit het *aan sy doel beantwoord*.

Hy het die mens **na sy ewebeeld** geskape. Ons kan die woord **ewebeeld** ook verklaar as: *onderkoning*. God het die mens geskep as sy onderkoning hier op aarde.

Die Kategismus vertel ons as hoe 'n onderkoning die mens geskape is: in **ware geregtigheid** (hy het in die regte verhouding tot sy Koning, die HERE, gestaan; hy is geskape as 'n onderdanige en gehoorsame onderkoning) en **heiligheid** (die mens se lewe voor die sondeval was gekenmerk deur absolute toewyding of heiliging aan God; die mens was vol ware liefde).

God het die mens goed en na sy ewebeeld geskape, **sodat** (met die doel dat) die mens God **kon ken** en **liefhê**.

Sien julle: God het die mens nie sleg, as 'n opstandige onderkoning (dit wil sê in *ongeregtigheid* en *onheiligheid*) geskape nie, maar Hy het die mens **goed** geskape, dit wil sê dat hy aan sy doel as onderkoning kan beantwoord.

3. GOD GEE DIE GAWES OM 'N GOEIE ONDERKONING TE WEES

God gee die mens alles, al die *gawes*, wat nodig is om 'n goeie onderkoning te wees: Hy skep die mens so dat Hy aan die doel waartoe hy geskape is (om beeld van God te wees, onderkoning te wees) kan beantwoord. God het die mens so geskape dat hy dit **kon** doen. Nou *eis* God ook dat die mens Hom reg sal ken en liefhê.

Vraag 7

Maar waar kom die verdorwe natuur van die mens dan vandaan as God die mens goed gemaak het?

Antwoord 7

DIE OORSPRONG VAN ONS SONDIGE NATUUR

Uit die Bybel, en met name Genesis 3, leer die Kategismus ons waar ons sondige natuur vandaan kom. Dit kom **van ons eerste ouers, Adam en Eva, in die paradys**.

Maar, sê julle miskien, dit was tog Adam en Eva! Dit was nie ek nie! Hoekom word ek dan geraak deur dit wat 'n ander gedoen het?

Laat ek dit verklaar: Adam was nie maar 'n losstaande individu, 'n enkeling nie. *Adam* was die *hoof en die verteenwoordiger* van die ganse menslike geslag. Die hele mensheid, ook ons, was by hom ingesluit. Daarom, toe hy geval het, het ons saam met hom geval.

Ons leer dit onder andere uit Romeine 5:12: Deur een mens (Adam) het die sonde in die wêreld ingekom het en deur die sonde die dood. En hoekom? Dan sê Paulus: Omdat almal gesondig het. In die een mens, Adam, het ons almal gesondig en die dood skuldig geword. In vers 19 sê Paulus verder dat "... *deur die* ongehoorsaamheid van die *een mens*

baie tot sondaars gestel is..." Dit beteken: deur die ongehoorsaamheid van die een mens is ons almal, sondaars, skuldiges.

Vraag 8

Hierdie vraag en antwoord wil ons leer hoe erg ons sondetoestand, ons verdorwenheid is: Dit is so erg dat ons **glad nie** in staat is om **iets goeds** te doen nie en tot **alle kwaad** geneig is. Kyk hoe sterk word dit gestel: glad nie en niks goeds nie; intendeel, alle kwaad.

Antwoord 8

TWEE GEBORTES: DIE GEWONE GEBORTE EN OPNUUT GEBORE WORD

Ons is hopeloos en totaal onbekwaam tot enige goed, **behalwe** as God ingryp: Ons moet **deur die Gees van God weergebore word**. God moet ons te hulp kom. 'n Nuwe geboorte moet plaasvind.

In Sondag 3 is daar van *twee geboortes* sprake:

- In antwoord 7 hoor ons van die *eerste geboorte*. Dit is ons *liggaamlike geboorte*.

Daarvan sê die Kategismus: Ons word **almal in sonde ontvang en gebore**. Om in sonde ontvang in gebore te word, beteken eerstens: Adam se sondeskuld word reeds by ons geboorte op ons rekening geskryf. Ons praat van *erfskuld*. Tweedens beteken dit: Ons word gebore as mense wat sondaars is en niks anders as sonde kan doen nie. Ons praat van *erfsmet*.

- In vraag 8 kom die *tweede geboorte* ter sprake. Dit is die *wedergeboorte* (opnuut gebore word) in Christus deur die Heilige Gees.

Dit is ons *geestelike geboorte*: die geboorte in Christus. Christus is die tweede Adam. Deur die Heilige Gees word ons in Christus ingelyf. Dan word ons nuwe mense, mense wat ewig lewe, geestelik lewe.

GEBOORTE DEUR WOORD EN GEES

Die wedergeboorte is vrug van Woord en Gees. Ons mag die werk van die Gees nooit losmaak van die Woord, van die kruis, van die geloof nie.

In Johannes 3 (verse 4 - 9) vra Nikodemus twee maal na die hóé, die manier van die wedergeboorte :

- Op die eerste hoe (vers 4) wys Jesus hom op die **Heilige Gees** (verse 5,8) en sy **stem** (vers 8: geluid).
- Op die tweede hoe (vers 9) wys Jesus Nikodemus op **sy kruis** (vers 14) en op die **geloof** (vers 15).

Uit 1 Petrus 1:23 leer ons eweneens dat ons deur die Woord wedergebore word: "... julle is wedergebore nie uit verganklike saad nie, maar uit onverganklike, deur die lewende woord van God wat tot in ewigheid bly".

ADAM EN CHRISTUS

Die kerkvader Augustinus het gesê: "Ons moet twee mense ken: Adam en Christus".

- **Ons moet Adam ken.** Ons moet op grond van die Skrif weet: ons is by Adam ingesluit; hy is die hoof en verteenwoordiger van die hele menslike geslag en in hom word ons almal met erfskuld en erfsmet ontvang en gebore.
- **Ons moet Christus ken.** Ons moet glo: deur Christus word ons van die erfskuld en erfsmet in Adam verlos. Hy verlos ons van sondeskuld en sondemag.